

# นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน ด้วย Soft Power เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน\*

## POLICY FOR DRIVING THE COMMUNITY ECONOMY WITH SOFT POWER FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

พระครูปลัดสุวัฒนพุทธาคม (สุเทพ ดีเยี่ยม)

Phrakrupaladsu wattanabuddhikun (Suthep Deeyiam)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช พิษณุโลก ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buddhachinaraj Buddhist College, Phitsanulok, Thailand

Corresponding author E-mail: suthepdee55@gmail.com

### บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอมุมมองของนโยบายเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนด้วย Soft Power เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านนโยบาย 1 ครอบครัว 1 ทักษะ Soft Power สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากยังคงมีความท้าทายในประเด็นการพัฒนาด้านศักยภาพ เนื่องจากประชากรกลุ่มรายได้ไม่น้อยไปกว่าครึ่งหนึ่ง เป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีระดับการศึกษาและทักษะน้อย รวมถึงการดำเนินงานด้านนโยบายของรัฐซึ่งออกจากส่วนกลาง ไม่สามารถตอบโจทย์สภาพปัญหาที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่จึงเป็นปัญหา ลูกโซ่ที่ทำให้ประเทศไม่เกิดการพัฒนา ดังนั้น นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานราก โดยเฉพาะการพัฒนาบุคคล ด้วยการที่จะทำให้ Soft Power ระดับท้องถิ่นจะทำให้ประสบความสำเร็จ มิใช่เพียงรัฐบาลแค่ต้องการตามหาว่าพื้นที่นั้นมีทรัพยากรอะไรแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมเหล่านี้เองก็เป็นที่ยอมรับในท้องถิ่นและบางส่วนของประเทศไทยอยู่แล้ว ดังนั้น รัฐบาลต้องมีหน้าที่กำหนดเป้าหมายในการยกระดับ Soft Power เช่น การมุ่งขับเคลื่อนนโยบาย 1 ครอบครัว 1 ทักษะ Soft Power โดยเริ่มต้นจากการ “พัฒนาคน” ในการนำ “สินทรัพย์ทางปัญญา” ที่มีคุณค่าให้เป็นที่รู้จักไปทั่วโลก สร้างงานและเพิ่มรายได้มากขึ้น โดยมุ่งเน้นจัดการทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ผ่านกระบวนการขับเคลื่อน 5 พันธุ์ เริ่มตั้งแต่การเข้าถึงปัจจัยการผลิต การสร้างองค์ความรู้ การตลาด การสื่อสารสร้างการรับรู้ และการบริหารจัดการ เช่น การสนับสนุนพัฒนาสินค้า OTOP โดยการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

**คำสำคัญ:** นโยบาย, การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน, อำนาจละมุน, การพัฒนาที่ยั่งยืน

### Abstract

This article aims to present a policy perspective for driving the community economy with Soft Power for sustainable development through the policy of 1 family, 1 skill. Soft Power for the development of the grassroots economy still has challenges in the issue of potential development. This is because more than half of the low-income population are people who do not participate in economic activities. Have a low level of education and skills Including the implementation of government policies which are separated from the central government.

Unable to answer the different problems in each area, it is a chain problem that prevents the country from developing. Therefore, policies to drive the community economy efficiently. Emphasis should be placed on developing the potential and capacity of the grassroots economy. Especially personal development by creating soft power at the local level, it will be successful. It is not only that the government wants to find out what resources the area has. These traditional cultures are already accepted in local areas and some parts of Thailand. Therefore, the government must have a duty to set goals for raising the level of soft power, such as focusing on driving the policy of 1 family, 1 soft power skill, starting with "human development" and bringing valuable "intellectual assets" to be known around the world. Create more jobs and increase income Focusing on managing the entire system from upstream, midstream, and downstream through a process that drives 5 gears, starting with access to production factors. Knowledge creation, marketing, communication creates awareness. And management, such as supporting the development of OTOP products by developing the grassroots economy to create opportunities and social equality.

**Keywords:** Policy, Driving The Community Economy, Soft Power, Sustainable Development

## บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกส่งผลให้ประเทศไทยก้าวสู่ไทยแลนด์ 4.0 เป็นผลพวงจากแนวคิดกระแสสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยความเจริญเติบโตของสังคมไทย ด้วยอำนาจละมุน เกิดมาจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้วยวิธีการทำละมุนละม่อม ผ่านวิธีการต่าง ๆ ซึ่งเป็นสื่อกลางในการสร้างความแตกต่าง หรือ เทรนด์ขึ้นมา ส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรม ตามที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้เสนอว่า ซอฟท์เพาเวอร์พลังอำนาจแห่งชาติเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นจากประชาสังคมมากกว่ารัฐบาล และเกิดจากค่านิยมทางวัฒนธรรมมากกว่าการปลุกกระตุ้นชนเชื้อ รวมทั้งเกิดจากการปรองดองร่วมมือกันมากกว่า การแข่งขันแก่งแย่งกัน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2560) อีกทั้ง Toffler, A. ได้เสนอแนวคิดเรื่องคลื่นความเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกที่ส่งผลกระทบต่อทุกประเทศบนโลกโดยให้คำเรียก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่า “คลื่น” ซึ่งคลื่นลูกที่ 1 ยุคเกษตรกรรม คลื่นลูกที่ 2 ยุคอุตสาหกรรม คลื่นลูกที่ 3 ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร Information Technology and Communications: IT เกิดการแพร่หลายบทบาทของคอมพิวเตอร์ เครื่องโทรสาร โทรศัพท์ เซลลูล่า และอินเทอร์เน็ต (Toffler, A., 1981) หากศึกษาถึงสภาพความเป็นจริงของประเทศไทยในเวลานี้หรือยุคศตวรรษที่ 21 สังคมของประเทศไทยยังมีลักษณะที่ผสมผสานครบทุกคลื่นนับตั้งแต่ยุค 1.0, 2.0, 3.0 และ 4.0 ซึ่งเมื่อได้ย้อนกลับไปค้นคว้าพระราชดำรัสเกี่ยวกับกระแสสังคมและแนวพระราชดำริที่มีนัยให้ผู้บริหารราชการแผ่นดินได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่การเตรียมการให้ประเทศไทยเป็นผู้ที่มีร่างกายครบถ้วนแข็งแรงเปรียบได้กับการทำให้พลังอำนาจแห่งชาติ National Power ที่เป็นแกนเป็นขา ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งนัยสำคัญที่ไม่ค่อยมีผู้ใดหรือองค์กรใดได้ชี้ประเด็นลงไปให้ชัด ๆ เลยว่านั่น คือ พลังอำนาจแห่งชาติ National Powers ที่รัฐบาลต้องทำหน้าที่ที่ทบทวนให้ได้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับยุทธศาสตร์ชาติ National Strategy อันเป็นเครื่องมือในการบริหารบ้านเมืองในรูปนโยบายสาธารณะ Public Policy ต่าง ๆ เพื่อใช้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติ National Objectives และการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ National Benefits ไว้ให้ดีที่สุด หลายประเทศได้มุ่งเน้นการดำเนินนโยบายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานราก เพื่อให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและหลุดพ้นจากความยากจน โดยอาจใช้รูปแบบวิสาหกิจชุมชน (community enterprise) วิสาหกิจเพื่อสังคม (social enterprise) ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างผลกำไร หรือผลประโยชน์เพื่อสังคม โดยใช้รูปแบบการทำงานของธุรกิจ เพื่อเชื่อมภาค

ธุรกิจและภาคสังคมเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากยังถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) ขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดเป้าหมายสำคัญประการหนึ่ง คือ การมุ่งขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ขณะที่ประเทศไทยมีการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ในหลายพื้นที่ซึ่งอาจดำเนินการในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน กลุ่มในชุมชน หรือรูปแบบอื่น ๆ อีกทั้งที่ผ่านมายังได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในหลายด้าน ทั้งด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมในชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน และการส่งเสริมเกษตรแปรรูปโดยชุมชน ด้านภาครัฐก็พยายามขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากผ่านนโยบายและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 4 ของยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ซึ่งกำหนดประเด็นด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยกำหนดไว้ในประเด็นที่ 4.1 เรื่องการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ซึ่งจะต้องมีการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก โดยเน้นระบบจัดการตนเองของเกษตรกร และมีกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากเพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงฐานทรัพยากร (ภุชงค์ เสนานุช และคณะ, 2566) เพื่อช่วยให้การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของไทยสามารถขับเคลื่อนผ่านนโยบายของภาครัฐและเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการผลิต การตลาด การจำหน่ายสินค้า และบริการของวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการ และชุมชนให้มีความเข้มแข็งและเติบโตยิ่งขึ้น (เมธี ทรัพย์ประสพโชค, 2564)

ดังนั้น การศึกษาถึงพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยที่มีทุนมนุษย์เป็นฐานคิดร่วมกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ประชากร หรือพลเมือง จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของชาติ เพราะชีวิตเป็นศาสตร์แห่งชีวิตที่สร้างสรรค์ หรือทำลายสังคม วัฒนธรรมโลกและสังคมประเทศได้ด้วยความคิด ค่านิยมของอำนาจ ความเป็นจักรวรรดิแห่งความคิด Empire of Mind ด้วยปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติที่ปรากฏผสมผสานทั้งรูปแบบพลังอำนาจแบบอ่อน Soft Powers และแบบแข็ง Hard Powers ผ่านวัฒนธรรมอาหาร บันเทิง มวยไทย นวดแผนโบราณ ท่องเที่ยวแพชั่น และการจัด Events ระดับสากลเท่านั้นพร้อมกันได้ยืนยันว่า Soft Power มีพลังกว่า Hard Power ถ้ารัฐบาลไทยรู้จักทำให้มันเป็น Smart Power สำหรับประเทศไทย ซึ่งในช่วงที่ผ่านมา คำว่า “ซอฟต์แวร์พาวเวอร์ (Soft Power)” ได้รับการกล่าวถึงอย่างมาก เนื่องด้วยเป็นนโยบายสำคัญที่จะผลักดัน “1 ครอบครัว 1 ซอฟต์แวร์พาวเวอร์” ของพรรคเพื่อไทยที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลที่มีนายเศรษฐา ทวีสิน เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 30 ของไทย และได้มีการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาไว้เมื่อวันที่ 11 กันยายน ที่ผ่านมาว่า รัฐบาลนี้ยังมีนโยบายสนับสนุนการสร้างพลังสร้างสรรค์ หรือ Soft Power ของประเทศ เพื่อยกระดับและพัฒนาความสามารถด้านความรู้ ความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ของคนไทย ให้สร้างมูลค่าและสร้างรายได้ รวมทั้งการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาต่อยอดศิลป วัฒนธรรม และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาต่อยอดในการสร้างมูลค่าเพิ่ม (ณดา จันทร์สม, 2566); (มนตรี รอดแก้ว, 2565) คำว่า “ซอฟต์แวร์พาวเวอร์” (Soft Power) จะเป็นการขยายอิทธิพล การเปลี่ยนแปลงความคิด การทำให้ผู้คนมีส่วนร่วม หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้อื่น โดยไม่ได้ใช้อำนาจบังคับ (Hard Power) อย่างอำนาจเศรษฐกิจ อำนาจทางการทหาร เพื่อบีบบังคับให้ประเทศต่าง ๆ ต้องยอมปฏิบัติตามสิ่งที่เราต้องการ ยิ่งทำให้เกิดความสับสนต่อผู้คนในสังคม และส่งผลต่อการตั้งคำถามไปถึงความชัดเจนของทิศทางและนโยบายที่จะขับเคลื่อนต่อไป มีการตั้งเป้าพัฒนาอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ในสาขาต่าง ๆ 11 สาขาสู่ตลาดโลก ประกอบด้วย 1) อาหาร 2) กีฬา 3) งานเทศกาล 4) ท่องเที่ยว 5) ดนตรี 6) หนังสือ 7) ภาพยนตร์ 8) เกม 9) ศิลปะ 10) การออกแบบ 11) แพชั่น ดังนั้น นโยบายซอฟต์แวร์พาวเวอร์ของรัฐบาล จึงไม่ใช่เรื่องใหม่ เพียงแต่คำที่เลือกใช้อาจทำให้เกิดความสับสนในการสร้างความเข้าใจกับผู้คนเมื่อมีความพยายามในการผลักดันคำว่าซอฟต์แวร์พาวเวอร์ อันที่จริงแล้ว สิ่งที่สำคัญกว่าค่านิยมอย่างมาก คือ การมุ่งเน้นสาระหลักในการสร้างความชัดเจนในการกำหนดนโยบาย ขับเคลื่อนนโยบาย การใช้งบประมาณ และการวัดผลสำเร็จของนโยบาย เช่นเดียวกับ ความยั่งยืน (Sustainability) ของนโยบายที่มีความสำคัญกับการออกแบบและดำเนิน

นโยบายต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องของนโยบายและการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ นโยบายจะสามารถดำเนินต่อไป หรือมีแนวโน้มที่จะดำเนินต่อไป ทั้งในมิติของศักยภาพทางการเงิน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และองค์กรที่จะทำหน้าที่ขับเคลื่อนให้ผลประโยชน์สุทธิของนโยบายคงอยู่และต่อเนื่อง เมื่อเวลาผ่านไป การกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นนโยบายที่ต้องการความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานสูง เนื่องจากมีความเกี่ยวเนื่องกับหน่วยงานหลายภาคส่วน และแม้แต่ระหว่างหน่วยงานของภาครัฐเองที่มีความเกี่ยวข้องกับหลายกระทรวง จึงจำเป็นที่จะต้องมีการบูรณาการอย่างเป็นระบบ การมีเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนเป็นหัวใจสำคัญที่ผ่านมา ด้วยการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคต โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขันสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความไม่เสมอภาคตามเป้าหมายการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อให้ทุกคนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยการพัฒนาและส่งเสริมการสร้างมูลค่าสินค้าเกษตรเพื่อสร้างรายได้ให้เกษตรกรและการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในการพึ่งพาตนเองซึ่งที่ผ่านมา โดยเฉพาะปัญหาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจนและความเหลื่อมล้ำโดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและแรงงานทั่วไป ส่วนมากประสบปัญหาการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ รวมถึงที่ดินทำกิน การเข้าถึงแหล่งทุน ขาดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับการวางแผนการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ รวมทั้งยังมีพฤติกรรมขาดการออมและมีแนวโน้มจะมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรัง การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จึงเป็นความคาดหวังในการที่จะคิดหาวิธีจัดการแก้ไขความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างถูกต้องและมีความยั่งยืน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนประเทศ ด้วยจากสถานการณ์ความยากจน และความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ประจำปี 2565 ระบุว่าประเทศไทยมีจำนวนคนจนทั้งสิ้น 3.80 ล้านคน ซึ่งหากพิจารณาตามจำนวนครัวเรือน จะมีครัวเรือนยากจนทั้งสิ้น 1.12 ล้านครัวเรือน คิดเป็น ร้อยละ 4.14 ของครัวเรือนทั้งหมด โดยครัวเรือนยากจน 1 ใน 3 ของทั้งหมด อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมา คือ ภาคเหนือสำหรับเส้นความยากจนในปี 2565 ปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 2,803 บาทต่อคนต่อปี ในปี 2564 มาอยู่ที่ 2,997 บาทต่อคนต่อปี สาเหตุสำคัญมาจากการเพิ่มขึ้นของดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไป หรืออัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มสูงขึ้นจากปีก่อนหน้า โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอาหาร สะท้อนให้เห็นถึงค่าครองชีพประชาชนที่เพิ่มขึ้น ทั้งในภาพรวมทั้งประเทศและภูมิภาคต่าง ๆ อาทิ กทม. ภาคกลาง และภาคใต้ ทำให้ระดับเส้นความยากจนปรับตัวสูงขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จึงเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งตามนโยบายรัฐบาลปัจจุบัน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยหลายเรื่อง มาจากผลพวงวิธีการพัฒนาที่ผ่านมา ทั้งในด้านรายได้ โอกาสทางการศึกษา การมีงานทำ ความมั่นคงในอาชีพที่อยู่อาศัย สาธารณสุข ยาเสพติด ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความอบอุ่นในครอบครัว ทั้งหมดผูกพันเป็นลูกโซ่ เป็นที่ยอมรับว่าปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนของสมาชิกสังคมกลุ่มใหญ่ที่สุด คือ คนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและอาศัยอยู่ในชนบท ซึ่งในภาพทั่วไป คือ มีอาชีพที่หารายได้น้อย ไม่มั่นคงขาดการออม และมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรัง การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จึงเป็นความคาดหวังความพยายามของรัฐบาลในการที่จะคิดหาวิธีจัดการแก้ไขอย่างถูกต้อง และมีความยั่งยืน หรืออาจกล่าวสรุปว่าเป็นการสร้าง ความมั่นคง มั่งคั่ง ที่ยั่งยืนในระดับชุมชนฐานราก (หทัยชนก คະตะสมบุรณ, 2563)

## Soft Power เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

อำนาจละมุน (Soft Power) กำลังเป็นกระแสอย่างมากในประเทศไทย โดยรัฐบาลมีการประกาศนโยบายอย่างต่อเนื่องในการสนับสนุน Soft Power และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทยให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก พลังอำนาจหรือกำลังอำนาจ มีความหมายเหมือนกัน คือ มาจากรากศัพท์ภาษาอังกฤษคำเดียวกันว่า Power โดยทั่วไปมักจะนำมาใช้แยกกันเพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของวัตถุประสงค์ โดยที่การดำเนินงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า “พลังอำนาจแห่งชาติ” ซึ่งหมายรวมถึง พลังอำนาจแห่งชาติด้วย กล่าวคือ พลังอำนาจแห่งชาติทางเศรษฐกิจ ได้รับการจัดตำแหน่งความสำคัญเป็นพลังอำนาจแห่งชาติที่เกิดขึ้นจากความสามารถของชาติในการจัดสรรความจำเป็นด้านเศรษฐกิจสินค้าและบริการและความสามารถควบคุมพฤติกรรมของประเทศอื่นด้านการรองรับหรือปฏิเสธการเข้าถึงสินค้าเศรษฐกิจและบริการตามความพอใจของประเทศตนเองได้ (ปริชา เรื่องจันทร์, 2563)

ตามที่ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้สะท้อนให้เห็นภาพของพลังอำนาจแห่งชาติ ด้วยศักยภาพด้านเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ศิลปะ อาหาร แหล่งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ภายใต้เงื่อนไขสังคมที่ค่อนข้างยากจนและค่อนข้างล่าช้า แต่กลับสามารถรักษาเอกราชไว้ได้ ทั้งยังเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวและศูนย์กลางโลจิสติกส์ของอาเซียน โดยที่ประเทศไทยมีส่วนสำคัญในการสร้างจุดเชื่อมโยงเข้ากับจีนและอินเดียผู้เป็นสองมหาอำนาจใหม่ทางเศรษฐกิจของโลกได้อย่างง่ายดายเพราะความสัมพันธ์ด้านเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่ได้รับการปูพื้นฐานอย่างเข้มแข็งไว้ตั้งแต่โบราณกาลนั่นเอง (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2556) ซึ่งพลังอำนาจแห่งชาติด้านเศรษฐกิจในโลกยุคปัจจุบัน นับเป็นวิธีการทางการต่างประเทศที่มีบทบาทมากที่จะใช้เชื่อมสัมพันธ์ภาพกับประเทศอื่น ๆ หรือใช้เป็นอิทธิพลโน้มน้าวการส่งออกที่พึงประสงค์ได้ ส่วนใหญ่พลังอำนาจแห่งชาติด้านเศรษฐกิจจะปรากฏให้เห็นการใช้งานชัดเจนโดยประเทศที่ร่ำรวย และพัฒนาแล้วเพื่อประสงค์ที่จะสร้างแนวร่วม โดยการให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและเงินกู้ซึ่งความเป็นจริงแล้ว มันเป็นพันธกรณีที่ก่อให้เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบด้านอื่น ๆ เป็นการแลกเปลี่ยน เราจึงมัก พบว่า ประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศในโลกที่สามทั้งหลายที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์จะถูกเศรษฐกิจทุนข้ามชาติครอบงำกอบโกยไป พลังอำนาจแห่งชาติทางเศรษฐกิจ ได้แก่ วัตถุประสงค์ ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งอาหาร สมรรถนะทางอุตสาหกรรม และเทคโนโลยี ดังนั้น คำว่า "พลังอำนาจ" หรือ "อำนาจ" ที่ใช้คำภาษาอังกฤษว่า "Power" จะอธิบายได้ง่ายขึ้นเมื่อพิจารณาในรูปของ "บริบท หรือ Context ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน กับการอธิบายความในหลาย ๆ ศาสตร์มาแล้วและพบว่าในหนึ่งปรากฏการณ์ทางสังคมก็มีการให้คำจำกัดความ หลากหลายมุมมอง นักสังคมศาสตร์บางคน ให้ความหมายว่าพลังอำนาจเป็นการใช้กำลังหรือ Force ซึ่งเหตุการณ์เดียวกันนี้ คนกลุ่มอื่น ๆ จำนวนไม่น้อยอธิบายว่าเป็นสมรรถนะหรือ Capacity ในการรักษาคุ้มครองวัตถุประสงค์ที่ปรารถนาด้วยวิธีการใช้กำลังหรือการข่มขู่ด้วยกำลัง (Threatening or Intimidation) หรือ กระทั่งใช้อิทธิพลโน้มน้าวให้เชื่อ (Convincing)ว่าจะใช้กำลัง โดยอำนาจเป็นอำนาจของมนุษย์ที่มีต่อคนอื่น ๆ และคือ การควบคุมมนุษย์ที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจและการกระทำต่าง ๆ ของคนอื่น ๆ สมรรถนะและความสามารถที่จะรักษาป้องกันผลที่ปรารถนาและตั้งใจหรือได้รับผลประโยชน์ด้วยการใช้กำลัง ใช้อิทธิพล หรือใช้การกำกับควบคุม ซึ่งการเลือกใช้รูปแบบใดก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้น ๆ พลังอำนาจจึงเป็นพลังที่อ่อนไหวสามารถปรับเปลี่ยนเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความจำเป็นของประเทศ ที่สำคัญคือพลังอำนาจเป็นธรรมชาติ อำนาจที่ควบคุมไม่ได้ทั้งหมด แต่สามารถควบคุมการใช้ประโยชน์ของพลังอำนาจได้ โดยที่กระแสสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลาเพราะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่รู้จักกันในชื่อ “โลกาภิวัตน์” เป็นเหตุให้ทั่วโลกตระหนักถึงการพัฒนารูปแบบการใช้ของพลังอำนาจ (Hartman, F., 2018) ซึ่งอำนาจอาจแบ่งออกได้เป็น สองประเภทคือ อำนาจในการบังคับขู่เข็ญ (Hard Power) และอำนาจในการโน้มน้าวใจ (Soft Power) โดยเฉพาะอำนาจในการโน้มน้าวใจ มีลักษณะเป็นการทำให้ผู้อื่นทำตามสิ่งที่ตนเองต้องการ โดยวิธีการใช้ความร่วมมือร่วมกัน โดย

การวางกรอบ การชักชวนและการโน้มน้าว เป็นการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความสามารถในการสร้างความนิยมให้เกิดขึ้นกับผู้อื่น พลังทางวัฒนธรรม ตัวเลือกร่วมอภินิหาร ความโยงบนพื้นฐานของบริบท เป็นนามธรรม ยากต่อการวัด คาดการณ์ยาก แหล่งทรัพยากร หลากหลายไม่อาจระบุได้ และส่วนใหญ่เป็นตัวแสดงที่ไม่ใช้รัฐควบคุมไม่ได้ เกิดขึ้นภายใน ทั้งผลกระทบและการตอบสนอง การถอดตั้งรับ เป็นต้น (อิงอร เนตรานนท์, 2562)

จากสถานการณ์โลกปัจจุบันในศตวรรษที่ 21 เริ่มต้นนับจากปี พ.ศ. 2544 เป็นห้วงเวลาที่ประเทศไทยเพิ่งจะก้าวผ่านวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง พุทธศักราช 2540 ส่งผลกระทบต่อพลังอำนาจด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมจิตวิทยาอย่างยิ่ง Soft Power ในการศึกษาวิจัยนี้ได้นำหลักคิดของ Nye แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด Harvard University ได้เสนอ Soft Power ไว้ตั้งแต่คริสต์ศักราช 1990 หรือพุทธศักราช 2533 เมื่อประมาณ 28 ปี ที่ผ่านมาในหนังสือชื่อ Bound to Lead: The Changing Nature of American Power แสงหลักคิดการใช้ซอฟต์แวร์พลังอำนาจแห่งชาติซึ่งนับเป็นพาราไดม์ทางเลือก (Alternative Paradigm) ด้านการเมืองการปกครองที่ประเทศมหาอำนาจและประเทศใหญ่ ๆ ในโลกนำมาเป็นเครื่องมืออย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมทั้งในวงวิชาการและการกำหนดนโยบายต่างประเทศของประเทศต่าง ๆ อัน ได้แก่ สหรัฐฯ และประเทศอื่น ๆ จวบจนปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น แนวคิดเรื่อง Soft Power ได้ ปรากฏเป็นรูปธรรมขึ้นในปี พุทธศักราช 2550 อำนาจในการเมืองโลก (Power in World Politics) อันเป็น เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดของอำนาจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ Soft Power ควบคู่ไปกับ Smart Power ได้กลายเป็น ส่วนสำคัญในการเมืองโลกประเทศไทย เป็นประเทศขนาดกลางซึ่งมีได้มี Hard Power มากนัก แต่ประเทศไทยมีทรัพยากรอำนาจ Soft Power จำนวนมาก โดยมีแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณี ซึ่งเป็นวิถีของไทย ที่ได้รับการชื่นชมจากต่างชาติ (สุรชาติ บำรุงสุข, 2557) อย่างไรก็ตามอำนาจดึงดูดที่ทำให้ความต้องการของเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยไม่ใช้การบังคับแบบ Hard Power ที่จะนำเป้าหมายไปสู่การกลืนกลายขณะใจ (Co-optive) ให้ทำตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ คือ การที่ทำให้เป้าหมายมีพฤติกรรมตามที่ต้องการ แต่จะแตกต่างกันที่ลักษณะการใช้แหล่งทรัพยากรทางอำนาจ วัฒนธรรม ค่านิยมทางการเมือง และนโยบายต่างประเทศ ซึ่งการดำเนินนโยบายให้สอดคล้องกับกระแสโลก การที่จะทำให้ Soft Power ระดับท้องถิ่นประสบความสำเร็จ มิใช่เพียงรัฐบาลแค่ต้องการตามหาว่าพื้นที่นั้นมีทรัพยากรอะไรแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมเหล่านี้เองก็เป็นที่ยอมรับในท้องถิ่นและบางส่วนของประเทศไทยอยู่แล้ว

ดังนั้น รัฐบาลต้องมีหน้าที่ในกำหนดเป้าหมายในการยกระดับ Soft Power ให้เป็นระดับสากลที่ชัดเจน ซึ่งการที่รัฐเกาหลีใต้จะพาดูอุตสาหกรรมมาถึงจุดที่เห็นในปัจจุบันได้ใช้เวลาในศตวรรษ ในการสำรวจตลาดจนทำให้ทั่วโลกสามารถยอมรับ Soft Power ของเกาหลีใต้ การได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ มิใช่การเกาะกระแสแล้วปล่อยให้เงียบหายไป เพราะ Soft Power ไม่ใช่อะไรที่ถาวร รัฐบาลต้องมีความเข้าใจกระบวนการในการสร้าง Soft Power ที่ต้องสอดคล้องกับค่านิยมทางสังคมและนโยบายต่างประเทศ และสนับสนุนเปิดเสรีภาพทางการแสดงให้ภาคเอกชนระดับท้องถิ่นสร้าง Soft Power ผ่านในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน เช่น สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) สินค้าจากภูมิปัญญาของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่น ที่ได้รับการส่งเสริมให้เป็นของดีของแต่ละตำบล เพื่อเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ คู่ 1 ครอบครัว 1 Soft Power เช่น การขับเคลื่อนการสร้างดอนกอยโมเดล ในการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวบรวมองค์ความรู้วัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาด้านการทอผ้า การย้อมคราม และการใช้สีธรรมชาติ มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นสากล รวมถึงยกระดับเป็น Premium OTOP ส่งเสริมภาพลักษณ์ผ้าไทยพัฒนาผ้าครามไทยสู่สากล เป็นต้น ถือเป็นมุ่นเน้นการออกแบบแฟชั่นไทย โดยยึดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีอัตลักษณ์และสู่สากลได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ เอกลักษณะวัฒนธรรมไทย มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นรากฐานที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม กลายเป็น Soft Power ของไทย ให้ที่เป็นที่รู้จัก และการสนับสนุนของภาครัฐ จะเป็นการสร้างโอกาสและช่องทาง

ใหม่ ๆ ผลักดันอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และ Soft Power กลายเป็นสินค้าทางส่งออกทางวัฒนธรรมสำคัญของไทย ด้วยกระบวนการสร้าง Soft Power การส่งเสริมสินค้า OTOP สู่อุตสาหกรรม โอท็อปพรีเมียมโกอินเตอร์ (OTOP Premium Go Inter) สร้างความยั่งยืนภายใต้การใช้ประโยชน์จากโอกาส สิ่งของ หรือผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ส่งเสริมมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นโอกาสในการผลักดันสินค้าระดับท้องถิ่นไทยให้สามารถเป็นส่วนหนึ่งในตลาดสากลได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

ถึงแม้ว่านโยบาย OTOP ในอดีตนั้น ด้านหนึ่งก็สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับคนไทยได้เป็นจำนวนมาก แต่อีกด้านหนึ่งก็เป็นการเปิดช่องให้ นักการเมืองทั้งระดับประเทศและท้องถิ่น ข้าราชการ และกลุ่มธุรกิจ ที่ฉ้อฉลแสวงหาผลประโยชน์กับนโยบายดังกล่าวกันเป็นจำนวนมากการพัฒนาผู้ผลิตและผู้ประกอบการ การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ และการสร้างช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค อาทิ การตลาดออนไลน์ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายข้างต้นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยในช่วงที่ผ่านมา มีประเด็นท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความหลากหลาย คุณค่า และอัตลักษณ์ของสินค้าและผลิตภัณฑ์ รวมถึงการพัฒนาช่องทางการค้าให้สามารถดึงดูดคนรุ่นใหม่และผู้บริโภคที่หลากหลาย ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมา ในปีงบประมาณ 2566 หน่วยงานภาครัฐดำเนินงานด้านการสนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก โดยเฉพาะการพัฒนาและส่งเสริมสินค้า OTOP ให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาทิ โครงการส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการ/วิสาหกิจชุมชนในการผลิตสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ OTOP โครงการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP และผลิตภัณฑ์แปรรูปสินค้าทางการเกษตร นอกจากนี้ ยังได้ส่งเสริมการต่อยอดการผลิตสินค้า OTOP โดยการประยุกต์เข้ากับธุรกิจการท่องเที่ยว อาทิ โครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี รวมถึงการส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรทั้งในด้านของแหล่งเงินทุนและที่ดิน เช่น โครงการบ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง (สร้างความมั่นคงทางอาหาร) โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพส่งเสริมผ้าไทย ใส่ให้สนุก เป็นต้น (กรมการพัฒนาชุมชน, 2566) เป็นไปตามนโยบายภาครัฐ ในการส่งเสริมผลักดันซอฟต์พาวเวอร์ไทยไปทั่วโลก โดยเริ่มต้นจากการ ‘พัฒนาคน’ ในหาคักยภาพของคนไทยทุกคนรอบคอบอย่างน้อยครอบครัวละ 1 คน เพื่อนำมาส่งเสริมบ่มเพาะศักยภาพผ่านศูนย์บ่มเพาะทักษะสร้างสรรค์ ที่จะมีในทุกระดับตั้งแต่ระดับหมู่บ้านไปจนถึงระดับประเทศ ในการสร้างงานสร้างรายได้แก่ชุมชน ตามเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป้าหมายที่1 ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่ที่ เป้าหมายที่3 สร้างหลักประกันการมีสุขภาพที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย และเป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และ มีผลผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน (ชล บุนนาค, 2566) โดยการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. การส่งเสริมปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานราก

2. การส่งเสริมปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ทุนชุมชน และการพัฒนาและต่อยอดกิจกรรมการส่งเสริมกระบวนการดำเนินงาน การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชน เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง และคนในชุมชนมีความสุข โดยการพัฒนากิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

3. การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การนำชุมชนไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาต่อยอด

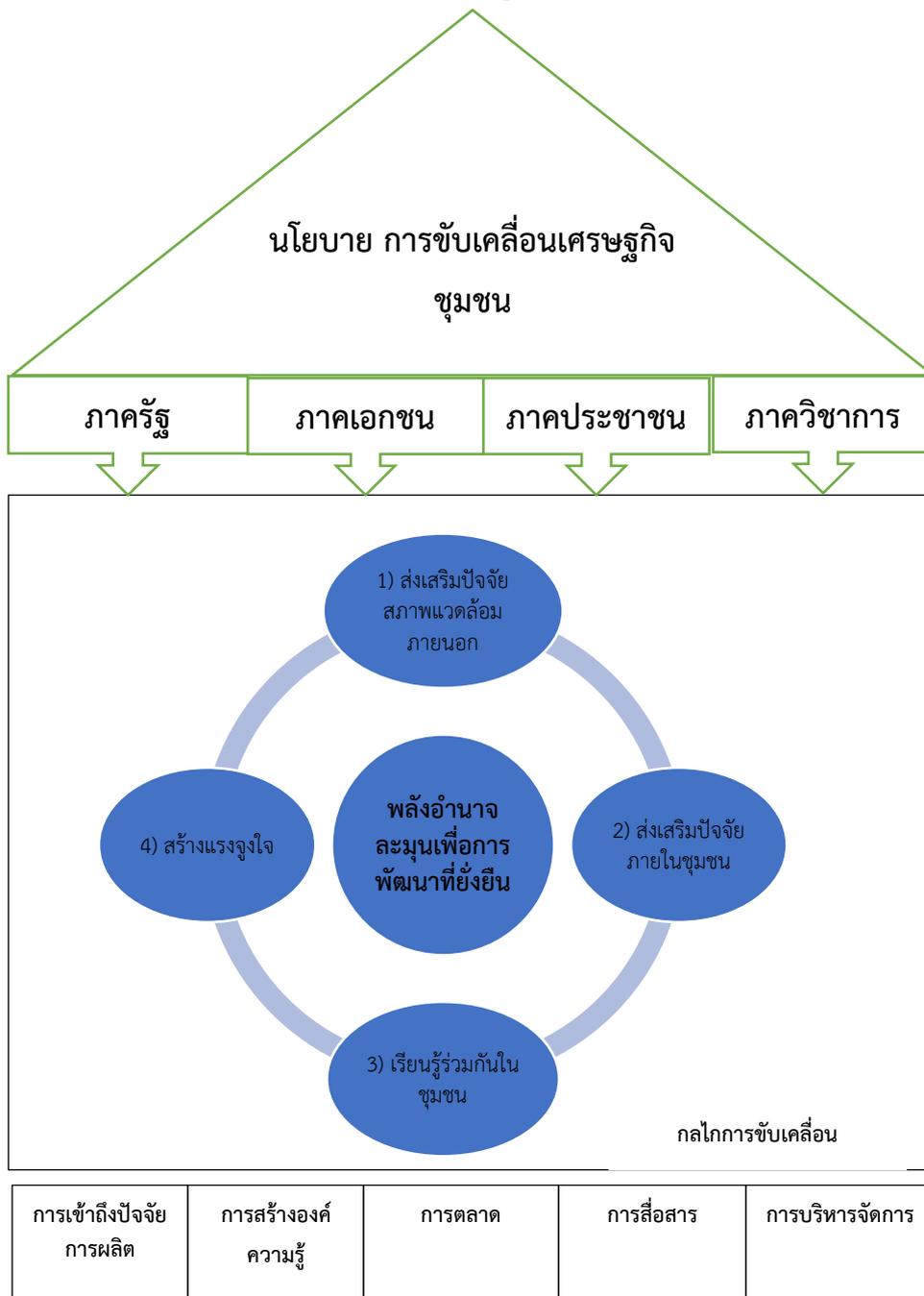
4. การสร้างแรงจูงใจ การส่งเสริมการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่าย และการสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน

### นโยบาย 1 ครอบคลุม 1 ทักษะ Soft Power

คณะรัฐมนตรีได้เสนอนโยบายสำคัญเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะ ทักษะมนุษย์ สร้างรายได้ และขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ นโยบายสนับสนุนการสร้างพลังสร้างสรรค์ หรือ Soft Power ของประเทศ เพื่อยกระดับและพัฒนาความสามารถด้านความรู้ ความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ของคนไทย ให้สร้างมูลค่าและสร้างรายได้ รวมทั้งการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาต่อยอดศิลปะ วัฒนธรรม และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำมาต่อยอดในการสร้างมูลค่าเพิ่ม นอกจากนี้ รัฐบาลจะสร้างงานสร้างรายได้ผ่านการส่งเสริม “1 ครอบคลุม 1 ทักษะ Soft Power” ซึ่งสัมพันธ์เชื่อมโยงกับนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่จะเปิดรับนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศเป้าหมาย รวมถึงอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) หรืองานแสดงสินค้า งานเทศกาลระดับโลก โดยรัฐบาลจะร่วมมือกับภาคธุรกิจในการยกระดับให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของการจัดงานแสดงต่าง ๆ เมื่อฝั่งนโยบายรัฐกำลังเปิดประตูเมืองต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่พร้อมกระจายไปตามจังหวัดต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการสร้าง Soft Power ที่ลงไปถึงระดับครัวเรือน ในการพัฒนาทักษะคน สร้างงาน สร้างรายได้บนพื้นฐานการใช้ความคิดสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ท้องถิ่น รวมไปถึงการสร้างพลังอำนาจชุมชน ในการโน้มน้าวดึงดูดให้ผู้คนภายนอกท้องถิ่นเข้ามาอุดหนุน สร้างเม็ดเงินให้กับผู้คนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้ สังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) ซึ่งมีคุณค่าเต็มไปด้วยเสน่ห์ มีความหลากหลายของวิถีชีวิตผู้คน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ หากได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งงานที่สร้างอาชีพและรายได้ ย่อมจะดึงดูดคนในพื้นที่ให้สามารถทำมาหากินอยู่ในบ้านเกิดถิ่นฐานของตนเองได้โดยเห็นคุณค่าศักยภาพของคนไทยทุกครอบครัวอย่างน้อยครอบครัวละ 1 คน เพื่อนำมาส่งเสริมบ่มเพาะศักยภาพผ่าน “ศูนย์บ่มเพาะทักษะสร้างสรรค์” ที่จะมีในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านไปจนถึงระดับประเทศ (Standard Team, 2023)

โดยที่ผ่านมาชุมชนท้องถิ่นมีระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่มั่นคง สามารถพึ่งตนเอง และจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยรูปธรรมของการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่ผ่านมา ตั้งอยู่บนฐานคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถแยกหมวดของฐานงานที่นำไปสู่ หรือสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชน ดังนี้ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2564)

1. ฐานระบบการเงินและทุน ที่ปรากฏรูปธรรมในเรื่อง การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ องค์กรการเงิน การสนับสนุนระบบสินเชื่อเพื่อการพัฒนา การบูรณาการกองทุน การแก้หนี้ในระบบ และสถาบันการเงินชุมชน เป็นต้น
2. ฐานการพัฒนาอาชีพ รายได้ เช่น การส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ การจัดทำบัญชีครัวเรือน การจัดตั้งธุรกิจชุมชน - วิสาหกิจชุมชน และการจัดทำแผนชุมชน ระบบการผลิต เกษตรยั่งยืน เป็นต้น
3. ฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์/การจัดการลุ่มน้ำ ป่าชุมชน การดูแลที่ดิน เกษตรธรรมชาติ/ความมั่นคงทางอาหาร ประมงชายฝั่ง การจัดการขยะ เป็นต้น
4. ฐานการสร้างสวัสดิการ จากที่องค์กรชุมชน/กลุ่มจัดตั้งขึ้นเอง หรือผ่านการสนับสนุนงบประมาณสมทบกองทุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนสวัสดิการชาวบ้าน กองทุนฌาปนกิจ เป็นต้น



**ภาพที่ 1** นโยบาย การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน

จากนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน มุ่งเน้นการดำเนินนโยบายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานราก เพื่อให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและหลุดพ้นจากความยากจน โดยอาจใช้รูปแบบวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างผลกำไร หรือผลประโยชน์เพื่อสังคม โดยใช้รูปแบบการทำงานของธุรกิจ เพื่อเชื่อมภาคธุรกิจและภาคสังคมเข้าด้วยกัน ทั้งนี้การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากยังถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs) ขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดเป้าหมายสำคัญประการหนึ่ง คือ การมุ่งขจัดความยากจนทุกรูปแบบ เพื่อช่วยให้การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของไทยสามารถ

ขับเคลื่อนผ่านนโยบายของภาครัฐและเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการผลิต การตลาด การจำหน่ายสินค้า และบริการของวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการ และชุมชนให้มีความเข้มแข็ง (ภูงค์ เสนานุช และคณะ, 2566) พบว่า ตั้งแต่วิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 การนำเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนสู่ท้องถิ่น โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถูกใช้เป็นหลักการสำคัญในความพยายามเพื่อการพัฒนาความยั่งยืนของประเทศไทย เน้นความสมดุลในการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม อย่างต่อเนื่อง เน้นคุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความท้าทายในการพัฒนาท้องถิ่นและปลูกฝังแนวความคิดที่ยั่งยืนให้กับคนในท้องถิ่น รวมถึงมีการบูรณาการไว้ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ถูกกำหนดให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักส่งเสริมและขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคม, 2566) ด้วยการส่งเสริมปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ตามแผนนโยบายที่ทางรัฐบาลมุ่งเน้นในการขับเคลื่อนให้ประเทศไทยยกระดับทักษะคนไทยให้เป็นแรงงานทักษะสูง สร้างรายได้อย่างน้อย 200,000 บาทต่อปี สร้างงาน 20 ล้านตำแหน่ง สร้างอุตสาหกรรมให้เติบโต สร้างเงินเข้าประเทศมหาศาล และสร้างประเทศไทยให้เป็นประเทศชั้นนำของโลกด้านซอฟต์แวร์ ส่งเสริมปัจจัยภายในชุมชน ด้วยผลักดันพัฒนาส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาและต่อยอดกิจกรรมการส่งเสริมกระบวนการดำเนินงาน การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ในการพัฒนา ต่อยอด และสร้างแรงจูงใจ ในการสร้างรายได้ ความเป็นอยู่ และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการมุ่งเน้นทางวัฒนธรรมที่พัฒนาคนพัฒนาชาติสู่ระดับโลก ด้วยความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นไทย อันจะนำมาซึ่งรายได้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ซอฟต์แวร์ จึงมิใช่เป็นเพียงอำนาจละมุนที่ดึงดูดคนนอก หากแต่มีนัยเรื่องอำนาจต่อคนใน ผ่านการคัดเลือก สร้างและพัฒนาทักษะที่เกี่ยวกับซอฟต์แวร์ของไทย เช่น วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดให้เป็นที่ชื่นชม และเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของประเทศ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และกลุ่มคนที่สนใจในการสร้างเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็งและเกิดความยั่งยืน ในการพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มูลค่าเพิ่ม เช่น การสนับสนุนส่งเสริมผ้าไทย จากสี่ครามเข้มสู่คอลเลกชันผ้าไทยร่วมสมัยยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ เชื่อว่าผ้าย้อมครามบ้านดอนกอยทำให้สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์ชื่อดังระดับโลกได้ ทั้งนี้ ในช่วงต้นเดือนมีนาคม นายฯ จะขอนำไอเดียของผ้าย้อมครามบ้านดอนกอยไปนำเสนอเพื่อหาตลาดแหล่งใหม่ ๆ เพื่อยกระดับสินค้าให้เป็นที่รู้จักในเวทีโลก เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และนำความภาคภูมิใจมาสู่บ้านดอนกอย (พิภักข์, 2567) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอบ้านดอนกอยให้มีความทันสมัย เป็นการยกระดับภูมิปัญญาและชิ้นงานให้เป็นที่ต้องการของตลาดไทยและตลาดโลก ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น โดยในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ผ้าทอย้อมครามเกิดตลาดใหม่ ๆ ดีไซน์ทันสมัย และหลายเฉดสีตามเทรนด์แฟชั่น สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนนโยบาย 1 ครอบครัวยุคใหม่ 1 ทักษะ Soft Power พัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการเพิ่มมูลค่าสินค้าของชุมชนให้เกิดคุณค่า ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดความเข้มแข็ง ด้วยกลไกสำคัญที่ส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมและร่วมการขับเคลื่อนโดยดึงเอาพลังของ 5 ภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการภาคประชาสังคม ภาคประชาชน/ชุมชน มาร่วมเป็นพลังในการขับเคลื่อนในรูปแบบประชารัฐ เพื่อให้กลไก การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ได้รับการพัฒนาและสร้างประสิทธิภาพตลอดต้นทาง กลางทาง ปลายทาง ผ่านกระบวนการขับเคลื่อน 5 พันเฟือง เริ่มตั้งแต่การเข้าถึงปัจจัยการผลิต การสร้างองค์ความรู้ การตลาด การสื่อสารสร้างการรับรู้ และการบริหารจัดการ

## สรุป

การพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานของสังคม จึงจำเป็นต้องช่วยกันสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับฐานรากของสังคมให้มุ่งสู่ชุมชนเข้มแข็งและอยู่เย็นเป็นสุข โดยต้องส่งเสริมให้ชุมชน/ท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยกระบวนการวางแผน การบริหาร การพัฒนา ด้วยตัวชี้วัดที่คนในชุมชนท้องถิ่นเป็น

ผู้จัดการ เป็นผู้คิดเป็นผู้ทำ และเป็นผู้ใช้ประโยชน์ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองบนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน นำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน และต่อยอดการเตรียมความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากซึ่งเป็นเป้าหมายเดียวกันกับการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน จัดแพชชั่นดึงดูดลูกค้าและนักท่องเที่ยวจากประเทศที่อยู่ใกล้ ๆ การพัฒนา Smart City เพื่อดึงดูดแรงงานทักษะสูงเข้ามาทำงาน มาอยู่อาศัยช่วยพัฒนาเมืองให้เจริญเติบโต พัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญา การแปลงนโยบายรัฐบาล “1 ครอบคลุม 1 ทักษะ Soft Power” จึงเป็นนโยบายที่ต้องการเฟ้นหาคนที่มีศักยภาพ มีความสามารถ และพรสวรรค์ที่ซ่อนอยู่มาสร้างรายได้ให้กับครอบครัวไปสู่การปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม ด้วยการพัฒนาทักษะแรงงาน ครอบคลุมในชุมชน หรือให้ทุนผลิตสิ่งของมาค้าขายเพียงเท่านั้น แต่ทุกฝ่ายจะช่วยสร้างพลังแห่งการดึงดูดคนจากภายนอก ให้เข้ามาสร้างประโยชน์ สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ สามารถสร้างเสน่ห์ในแบบฉบับของตนเองขึ้นมาได้ โดยมีวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในนั้นได้เป็นอย่างดี ข้อเสนอแนะ 1) รัฐควรมียุทธศาสตร์ชาติด้านซอฟต์แวร์ที่เป็นรูปธรรม มีองค์กรรับผิดชอบที่ชัดเจน นำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ 2) รัฐควรจัดให้มีกระบวนการบูรณาการภาคส่วนต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนซอฟต์แวร์ให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินในรูปนโยบายสาธารณะ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อไป

## เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2566). แผนปฏิบัติการราชการรายปี พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก <https://nan.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/27/2022/10/แผนปฏิบัติการราชการรายปี-พ.ศ.-2566.pdf>
- ชล บุนนาค. (2566). ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก <https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/>
- ณดา จันทร์สม. (2566). ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นซอฟต์แวร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก <https://nida.ac.th/economy-into-soft-power-for-sustainable-development/>
- ปรีชา เรืองจันทร์. (2563). การเมืองเศรษฐกิจ และสังคม = Politics, Economy and Society. (ฉบับปรับปรุง). (พิมพ์ครั้งที่ 4). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิกิตข้าว. (2567). นายกาน้ำฝ้ายอ้อมครามบ้านดอนกอยสู่เวทีโลกเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก <https://www.phigudkhaow.com/>
- ภุชงค์ เสนานุช และคณะ. (2566). ชาวบ้านในชุมชนมีความเห็นอย่างไรต่อนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2567 จาก <https://www.sdgmove.com/2023/01/24/>
- มนตรี รอดแก้ว. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการเมือง เศรษฐกิจชุมชนและสังคม. วารสารนิสิตวัง, 24(1), 31-40.
- เมธี ทรัพย์ประสพโชค. (2564). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาวะโรคระบาดโควิด-19 บนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 4(3), 113-124.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2564). เศรษฐกิจฐานราก. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2567 จาก <https://web.codi.or.th/>

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2560). ยุทธศาสตร์ Soft Powers ของไทย: บทเรียนจากจีนญี่ปุ่นและเกาหลีใต้สู่การประยุกต์ใช้ของไทย. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2567 จาก <https://aseanwatch.org/2017/02/18/trf-asean-public-forum-soft-power/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). สถิติด้านความยากจนและการกระจายรายได้. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=social>
- สำนักส่งเสริมและขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคม. (2566). รับมอบนโยบาย รมต.วธ. มุ่งพัฒนา 1 ครอบครัว 1 Soft Power. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2567 จาก <https://moralcenter.or.th/%html>
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2557). Soft Power. กรุงเทพมหานคร: สำนักข่าวกรองแห่งชาติ.
- หทัยชนก คะตะสมบุรณ์. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(2), 473-488.
- อิงอร เนตรานนท์. (2562). พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2556). สอนคราประชาธิปไตย: แนวทางปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจเพื่อประชาธิปไตย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: คปไฟ.
- Hartman, F. (2018). National power in international relations, Past Exams for International Relations. Retrieved January 2 , 2024, from <https://www.doccity.com/en/national-power-in-internationalrelations>
- Standard Team. (2023). Learn about the Pheu Thai Party's 1 family, 1 soft power policy. Retrieved January 2, 2024, from <https://thestandard.co/one-family-one-soft-power/>
- Toffler, A. (1981). Third Wave. London: Pan Books.